

Vad är vi utan vårt minne?

Julie Otsukas nya kortroman *Simmarna* är uppdelad i fem separata delar som, om man så vill, kan läsas som fristående noveller. Men de hör ihop och bildar en helhet. Stilen känns igen från hennes två tidigare kortromaner vilka jag läst med stor behållning. Varje bok har tagit henne tio år att färdigställa. Liksom de övriga romanerna är *Simmarna* till en början skriven i den ovanliga formen första person plural, det kollektiva berättandets – Vi, som ger mig som läsare en speciell känsla av delaktighet och närvaro.

I den första delen; *Den underjordiska simbassängen* beskrivs en samling människor från olika samhällsskikt, vilka regelbundet besöker en simhall, insprängd i berget i en amerikansk universitetsstad. Ett slags mikrokosmos. De utgör en blandad skara sett till ålder, kön, nationalitet och profession. Här simmar chefer, konstnärer, arbetslösa, akademiker, skådespelare, idrottsmän och änkor. I vattnet är de alla lika, i sina simkläder och badmössor. Klasskillnader, problem, oro och egenheter lämnas ovan jord för en stund. Härnere befinner de sig i en egen värld och i en speciell gemenskap. Regelverket är tydligt och gäller för alla simmarna. En känsla av lugn och ordning härskar, något som de många gånger saknar i vardagen.

Men en person sticker ut från de övriga och det är Alice, den pensionerade labbassistenten. Hon glömmer ibland att sätta på sig badmössan, vet inte var hon lagt sin handduk och minns inte alltid koden till sitt skåp. Det händer att hon sätter på sig byxorna ut och in. Alice är på väg in i demens, men simma kan hon.

I den andra delen, *Sprickan*, upptäcks plötsligt en spricka på bassängbotten. En spricka som sprider oro. Ett dåligt omen. Stämningen förändras snabbt från den tidigare välbekanta och trygga tillvaron i vattnet till en mer osäker och obehaglig.

Vad ska hända nu? Hur ska det gå med simhallen? Vart ska simmarna ta vägen? De har alla olika strategier att hantera den oväntade situationen. Allt från att i rädsla be till högre makter, eller i ilska sluta simma och fly från hallen, till att envist och till synes oberört slå dövörat till och låtsas som ingenting. Värst blir det för Alice när det visar sig att simhallen måste stänga på obestämd tid. Nu har hon inte längre någon daglig rutin att hålla sig fast vid.

I den tredje delen, *Diem Perdidi* träder Alice, som visar sig vara författarens mor, fram ännu tydligare. Tilltalet i texten förändras nu till andra person singular – Du.

Alice som minns precis hur man säger "Jag har förlorat dagen" på latin, minns inte längre alltid vad hon själv heter.

Hon kommer ihåg att hon glömmet. Hon kommer ihåg mindre och mindre för varje dag.

Här listas noggrant och omsorgsfullt sida upp och sida ner vad Alice minns och inte minns. Sorgligt och smärtsamt att ta del av. Hur är det att försvinna in i glömskan bort från allt man känner igen? Ingenting är som det en gång var, vilket både skrämmer och upprör. Behovet av rutiner och en trygg, förutsägbar värld där allt är sig likt är så viktigt att modern nu tror att varje dag är en söndag. Den dagen i veckan när det är dags för veckans biltur och med handväskan i högsta hugg gör hon sig redo. Varje dag. Likadant.

Fjärde delen *Belavista* skildrar tillvaron på ett privat vårdhem beläget på en parkeringsplats vid motorvägen, av förbipasserande benämnt "Dårhuset". Hit tvingas Alice flytta när hennes man inte längre förmår att ta hand om henne. Språket övergår nu, till en artificiell, klinisk, nästan robotliknande röst som helt befriat från alla känslor beskriver det dagliga livet på hemmet och hur man ser på de boende. På Belavista finns det gott om regler och föreskrifter. Vad de boende får och inte får. Var de får

vistas, när de ska sova och vakna, vad och när de får äta, vilken läkare de får och till och med vilken utsikt de kan se från fönstret. Allt beror på vad de kan betala. Önskar någon en uppgradering så kostar det. De boende förses med ett nummer, en säng och namnlappar att stryka på kläderna. Två och två delar de på ett rum dit dörren alltid ska stå öppen. De kan inte tappa bort sig eftersom GPS-spårningen hela tiden noterar var de befinner sig och på natten övervakas de av elektroniska sensorer. Om det inte är torsdag och tysta timmen måste tv:n alltid stå på. Dagarna består av väntan.

NÅGRA FAKTA OM DIN SJUKDOM. Den är inte tillfällig. Den är progressiv, svårbehandlad och oåterkallelig. Slutligen är den, precis som livet självt, dödlig.

I sista delen *Euroneuro* är det Alice dotter, författaren själv, som tar över berättelsen. Hon som varit ständigt upptagen med det egna livet och med att skriva. Hon flyttade hemifrån tidigt, till en stad långt borta och återvände sällan. Hon ringde inte heller. Här får hon utlopp för skuldkänslorna och sorgen över att hon inte varit tillräckligt uppmärksam och tagit bättre vara på tiden med sin mor. Nu återstår att bearbeta den smärtsamma insikten att det har blivit för sent.

Julie Otsuka skriver lågmält och ömsint, delvis självbiografiskt, om modern Alice som sakta men säkert försvinner in i en demenssjukdom. En nedtonad, kort, prosalyrisk berättelse som griper mig väldigt starkt. Här utforskas livet och alla dess händelser med ett återhållsamt språk, men samtidigt så knivskarpt att man tydligt ser sprickorna i tillvaron, där sprickan i simbassängen i berättelsens början längre fram blir till en vacker metafor för sprickan som snabbt vidgas i Alice minne. Otsuka beskriver lyhört hur vi i olika sammanhang förhåller oss till lagar och regler, uttalade och outtalade, vad de gör med oss och vad som händer när ordningen och allt som vi tar för givet, plötsligt och alldeles oväntat störs. Här handlar det såväl om

förhållningsreglerna i simhallen som föreskrifterna på vårdhemmet och ordningen, eller snarare bristen på ordning, i Alice hjärna där demensen långsamt, men obevekligt, tar över.

ETT SISTA MINNE. När du håller på att skriva klart din tredje roman har hon inte pratat på över ett år. Nu säger din pappa att det enda han önskar är att hon kunde säga någonting, vad som helst. Men vad du än frågar henne tittar hon bara på dig – ögonen är lugna, allseende, hjälplösa – och nickar.

Den här boken är ett både vackert och väldigt vemodigt litet mästerverk om minnet, åldrandet och de outplånliga upplevelser som biter sig fast och definierar en person, ett liv, om det så är en kvällshimmel i ett ökenlandskap i Utah, ett dött barn eller en trädgård i Kyoto. Samtidigt är den en kärleksfull hyllning till en människa som förlorat sitt språk och vars hela värld och ordning gått i bitar. Var går gränserna för vår identitet? Vem är vi utan våra minnen och vår historia? Är Alice fortfarande samma person även när hon inte längre minns mer än spridda fragment av sitt liv?

Text: Heléne Nellvik

Författarporträtt: Jean Luc Bertini

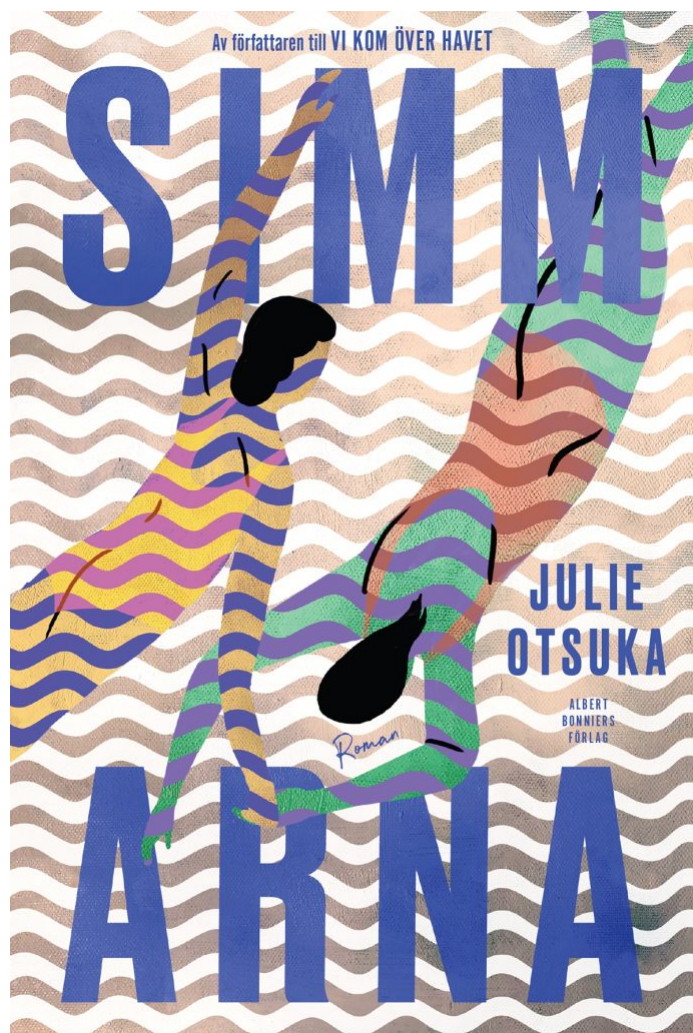
Simmarna

Originalets titel: The Swimmers

Julie Otsuka

Översättning: Helena Fagertun

Albert Bonniers Förlag, 2022

Julie Otsuka (f.1962) är en japansk-amerikansk författare från Kalifornien. Hon debuterade 2002 med romanen *When the Emperor Was Divine – När kejsaren var gudomlig*. Den följdes upp med hennes andra roman 2012 *The Buddha in the Attic – [Vi kom över havet](#)* som belönats med The PEN/Faulkner Award for Fiction och nominerades även till National Book Award. Bägge böckerna porträtterar de japanska kvinnor som kom till Kalifornien som postorderbrudar på 1920-talet för att giftas bort med japanska män och hur de 1942 efter Pearl Harbor attacken, pekades ut som förrädare, fick lämna sina hem och deporterades till interneringsläger i öknen i Utah.